

Juryverslag

Vredeman de Vries Prijs voor Vormgeving 2017

Woord vooraf:

- Prijs voor Vormgeving
- De jury
- De inzendingen

De jurering:

- Eerste ronde: algemene indrukken
- Tweede ronde: 7 nominaties
- Derde ronde: 2 Eervolle Vermeldingen
- Winnaar Vredeman de Vries Prijs voor Vormgeving 2017

Aanbevelingen van de jury

Leeuwarden september 2017

Gedeputeerde Staten van Fryslân

Woord vooraf

De Vredeman de Vries Prijs voor Vormgeving is een door de Provincie Fryslân ingestelde prijs die eens in de twee jaar wordt uitgereikt. In 2017 gebeurt dat voor de negende keer.

Hans Vredeman de Vries

De Provincie Fryslân verwijst in de naamgeving van haar prijzen traditioneel naar historische personen die binnen het betreffende domein van grote betekenis zijn geweest. Zo ook in dit geval. Hans Vredeman de Vries, in 1572 in Leeuwarden geboren, was architect, planoloog, tekenaar, kunstenaar en kunsttheoreticus. Hij publiceerde over perspectief, architectuur en ornamentiek. En hij staat bekend als grondlegger van de Antwerpse Renaissancestijl, waarmee hij onder meer van invloed is geweest op de West-Europese architectuur. Vredeman de Vries is de veelzijdige schutspatroon van de Friese creatieven.

Prijs voor Vormgeving

Met de Vredeman de Vries Prijs voor Vormgeving wil de Provincie Fryslân een impuls geven aan de belangstelling voor vormgeving in Fryslân. Alle disciplines die tot het domein van de vormgeving behoren, komen voor de prijs in aanmerking.

De Vredeman de Vries Prijs voor Vormgeving is een prijs voor de samenwerking tussen opdrachtgever en ontwerper. Het ontwerpproces staat daarom bij de jurering centraal. Er is speciale aandacht voor de maatschappelijke relevantie van design.

Soms is een ontwerper zijn eigen opdrachtgever. Ook dit werk, gemaakt op eigen initiatief, mag worden ingezonden.

Een voorwaarde voor deelname is dat vormgever en/of opdrachtgever in Fryslân gevestigd moet zijn. Verder mogen alleen die ontwerpen die na 1 maart 2015 zijn gerealiseerd – hetzij als prototype hetzij als product - worden ingezonden.

De winnaar (de combinatie vormgever en opdrachtgever) krijgt een oorkonde en een bedrag van € 5000,-. Ontvangers van Eervolle Vermeldingen krijgen € 500,-.

De organisatie van de Vredeman de Vries Prijs voor Vormgeving 2017 was in handen van Keunstwurk: het kenniscentrum voor cultuureducatie, amateurkunst en professionele kunst in Fryslân.

De jury

De Vredeman de Vries Prijs voor Vormgeving staat open voor alle disciplines, waaronder grafisch ontwerp, productontwerp en ruimtelijke vormgeving.

Vanwege deze diversiteit heeft de Provincie Fryslân Keunstwurk een jury laten samenstellen van mensen met een uiteenlopende expertise. De jury 2017 bestond uit:

Lonny van Ryswyck, productontwerper en mede-oprichter van Atelier NL

Yu-Lan van Alphen, programmamanager Stichting Doen

Robert-Jan Hofhuis, grafisch ontwerper, adviseur en docent HKU en ArtEZ

Arjen Boerstra, ruimtelijk ontwerper en beeldend kunstenaar

Tim Vermeulen, programmamanager Dutch Design Foundation

Bij de jurering waren ook aanwezig Roelof Koster (adviseur vormgeving Keunstwurk), Yldau Visser (Provincie Fryslân) en Dirk van Ginkel (designjournalist).

De jurering vond plaats op 6 juli 2017 in het Provinciehuis te Leeuwarden.

De jurering

De inzendingen

De jury kreeg dit jaar 50 inzendingen te beoordelen. De jurering vond plaats in verschillende rondes.

Eerste ronde: algemene indrukken

De juryleden kregen de inzendingen en de daarbij behorende toelichtingen voorafgaand aan de gezamenlijke jurering in digitale vorm thuis gestuurd. Op basis van het aangeleverde tekst- en beeldmateriaal maakten zij een eerste selectie.

Inzendingen die 3 of meer stemmen kregen toegekend, zouden doorgaan naar de tweede ronde. Dat bleken er 14 te zijn.

In de eerste ronde werd duidelijk dat er bij deze editie van de Vredeman de Vries Prijs voor Vormgeving een tendens uit voorgaande jaren werd doorgezet. Het aantal ontwerpen dat in het teken stond van maatschappelijke betrokkenheid – denk aan duurzaamheid en social design – was opnieuw toegenomen. In die zin is er een duidelijke ontwikkeling in de creatieve industrie in het noorden.

Ook oordeelde de jury dat traditie, het revitaliseren van de traditie en het vat krijgen op de culturele identiteit bij vrijwel alle geselecteerde ontwerpen een rol speelde.

De jury vond dat er veel potentie te zien was in de ingestuurde ontwerpen.

Tweede ronde: 7 nominaties

In deze ronde konden de juryleden de geselecteerde inzendingen opnieuw bekijken en beoordelen aan de hand van het oorspronkelijke materiaal: boeken, posters, originele tekeningen en lino's... Sommige inzenders hadden maquettes gestuurd of samples van de toegepaste materialen en soms ook filmpjes.

Ontwerpen die op een brede steun van de jury konden rekenen, zouden een nominatie krijgen.

Maar liefst 7 inzendingen – precies de helft – waren volgens de jury boven alle twijfel verheven en werden zonder veel discussie voor de prijs genomineerd.

De 7 genomineerde ontwerpen waren:

> Er zit een gat in – de wereld van Spriet

Illustratie: Linda de Haan; opdrachtgever Uitgeverij Luitingh-Sijthoff

Omschrijving: Linda de Haan maakte samen met schrijver Coen Simon een kinderboek over het jongetje Spriet. Het boek maakt grote filosofische vragen over de dood en het oneindige op een toegankelijke en grappige manier bespreekbaar.

Jury: Mooie inhoud, mooi gemaakt, mooi gedrukt. Met een behoorlijke eigen signatuur in de tekeningen.

> Identities

Concept en ontwerp: Martin Brandsma; eigen initiatief in samenwerking met Oscar Lourens Book Production

Omschrijving: Martin Brandsma bestudeert de klapekster: een zangvogel die zich als een roofvogel gedraagt. Brandsma observeert de vogels in het veld, registreert hun gedragingen en tekent ze. Door zijn observaties heeft de kunstenaar oog gekregen voor de individuele verschillen tussen de vogels. In 'Identities' brengt hij 152 geïllustreerde profielen van individuele klapeksters samen. De boodschap: door anders te kijken naar een bepaalde soort veranderen de vogels van inwisselbare exemplaren in individuen.

Jury: Een prachtig onderwerp, een boeiend proces en een heel goede kunstenaar. Het is een vorm van 'vogel-antropologie'. Denk je een stapje door, dan word je je bewust van de manier waarop we met z'n allen naar bijvoorbeeld vluchtelingen kijken en wat we daarin anders zouden kunnen doen. Een heel interessant onderzoek, dat in een goed en vakkundig gemaakt boek terecht is gekomen.

> Under de Toer

Ontwerper: Barbara Jonkers i.s.m. BW H ontwerpers - Dennis de Vries; opdrachtgever Stichting Under de Toer

Omschrijving: Kerken zijn 'bouwwerken vol verhalen'. Religieuze verhalen, maar ook verhalen over grote en kleine gebeurtenissen uit de geschiedenis van de gemeenschap. Under de Toer presenteert tijdens Culturele Hoofdstad 2018 in een van de vele Friese kerken 32 van deze 'gemeenschapsverhalen'. Barbara Jonkers ontwierp een visuele identiteit voor de Stichting alsook een interactieve website om de verhalen te verzamelen. Ook bedacht zij een visueel concept plus een website voor de presentatie van de geselecteerde verhalen.

Jury: Een mooi breed opgezet onderzoek naar echte verhalen en een adequate vertaling naar een traditioneel medium als de lino-snede. Een goed voorbeeld van hoe je kunt zoeken naar een brede connectie met de bevolking. Het project past bovendien mooi binnen de algemene tendens van mensen die op zoek zijn naar hun roots. De revitalisering van oude verhalen is bijzonder. De inzending springt er echt uit binnen de grafische inzendingen.

> Post-Plaza

Ontwerp: Kr8werk; opdrachtgever Post-Plaza Hotel & Grand Café

Omschrijving: In het voormalige postkantoor van Leeuwarden bevindt zich nu het stadshotel Post-Plaza Hotel & Grand Café. Kr8werk kreeg de opdracht een visuele identiteit te ontwikkelen.

De huisstijl verbindt heden en verleden en combineert de authenticiteit en monumentaliteit van de omgeving met de verwachtingen en eisen van hedendaagse bezoekers. De beeldtaal is doorgevoerd op producten onder eigen merk: het bieretiket, de zak koffiebonen enz. Met een Friestalige knipoog in veel details.

Jury: Ouderwets goed gedaan, heel degelijk. Gemaakt met veel 'sense of place': een ontwerp als dit kan alleen maar functioneren op deze plek in deze stad. En ondanks de Friestalige knipoogjes is de designtaal goed te begrijpen voor niet-Friezen en buitenlanders. Een universele hoteltaal met eigenheid. Goed, dienstbaar, gastvrij en effectief.

> Sweet Nothing

Ontwerp: Studio INA-MATT; opdrachtgever Matsura Museum Hirado/Nederlandse ambassade Japan

Omschrijving: Ter gelegenheid van het 400-jarig jubileum van de handelsbetrekkingen tussen Nederland en Japan werd Ina-Matt uitgenodigd een Nederlandse interpretatie te verzorgen van de traditionele Japanse theeceremonie. Ina-Matt verrichtte onderzoek naar de cultuur, de natuur, de tradities en de ambachten van Hirado, de oorspronkelijke handelslocatie. Op basis daarvan ontwikkelde Ina-Matt een reeks producten, met onder andere wagashi (snoepjes voor de theeceremonie), porseleinen theekommen, ikebana-varianties (bloemsierkunst) en een kimono. Het bureau werkte samen met lokale ambachtslieden. 'Sweet Nothing', Ina-Matts interpretatie van de theeceremonie, is gepresenteerd in het Matsura Museum en op de Nederlandse ambassade in Tokyo.

De jury: Een heel boeiend proces. Ina-Matt heeft de traditionele Japanse theecultuur onderzocht en daarvan een Nederlandse vertaalslag gemaakt. Met een knipoog. De vorm van Japanse karakters bijvoorbeeld, in onze ogen mooie tekeningetjes zonder veel betekenis, is getransformeerd in abstracte vlekpatronen. De snoepjes hebben vormen gekregen die ze volgens de Japanse traditie niet mogen hebben. Wat het bureau heeft gedaan met het porselein, er een sculpturale vorm aan geven, hoort ook niet. Voor Japanners zal dit in eerste instantie heel schokkend zijn geweest. Maar uit alles spreekt ondertussen veel respect voor de Japanse traditie. Op ambachtelijk niveau is hier een interessante verbinding tussen twee culturen gelegd. En tegelijkertijd wordt de botsing tussen culturen zichtbaar gemaakt. Ina-Matt heeft bijvoorbeeld keramiek gemaakt van wat voor Japanners een afvalproduct is bij het pottenbakken. Door dit soort humor worden de culturele overeenkomsten en verschillen bespreekbaar. En dat kan voor Japanners hele betekenisvol zijn, want het is een volk dat veel worstelt met zijn identiteit.

> De Kom-Post

Concept en ontwerp: Studio Elmo Vermijs; opdrachtgever Stream – Kunstprogramma voor de Friese Wouden

Omschrijving: Opdrachtgever Stream wil met een meerjarig kunstprogramma in de Friese Wouden aandacht vragen voor de interactie tussen mens, natuur en tijd. De organisatie beoogt met het project lokale netwerken, lokaal aanwezige historische en culturele kennis en lokale materialen met elkaar te verbinden.

Elmo Vermijs liet zich inspireren door de bekende ecokathedraal van architect Louis Le Roy bij Heerenveen. Vermijs ontwikkelde het paviljoen Kom-Post: een ronde, beschutte plek met uitzicht op lucht en hemel. De muren zijn opgebouwd uit organisch materiaal. De composterende houtsnippers zorgen voor de warmte die een verblijf in de ruimte veraangenaamt. Een natuurlijk proces als innovatieve warmtebron. Het paviljoen levert na 3 jaar 250m³ hoogwaardige compost op.

De Kom-Post biedt plaats aan 50 mensen, die er samen op zomeravonden kunnen luisteren naar Friese volksverhalen. Het project sluit bovendien aan op het thema 'Feel the Night' van Leeuwarden 2018, dat in het teken staat van toenemende lichtvervuiling en de gezondheidseffecten daarvan. De Kom-Post komt mogelijk op de plek van een voormalige vogelkijkhut nabij het dorp De Veenhoop, gelegen in een voormalig turfwingebied.

Jury: Vernieuwend. Een geweldig uitgangspunt. Er wordt hier een overtuigende relatie gelegd tussen het ontwerp en de omringende natuur. Met restmateriaal en afval uit de omgeving wordt hier een fascinerende toepassing gecreëerd. De Kom-Post is arena en beschuttingsplek tegelijk. Over de materialisering is heel goed nagedacht.

> Honeysuckle Blue(s) Garden

Concept en ontwerp: Claudy Jongstra; opdrachtgever AkzoNobel; Inzender Stichting Farm of the World

Omschrijving: Stichting Farm of the World nam met de AkzoNobel Honeysuckle Blue(s) Garden, een ontwerp van Claudy Jongstra, deel aan de Chelsea Flower Show 2016. Farm of the World is een cultureel initiatief dat zich richt op een nieuwe en duurzame toekomst voor het platteland. De Honeysuckle Blue(s) Garden is daarom een tuinontwerp met een boodschap. Het laat zien welke 'resources' er schuil gaan in de organische wereld om ons heen. Planten leveren kleurstoffen die gebruikt kunnen worden om diverse materialen mee te verven. Daarmee kunnen vervolgens 100% duurzame gebruiksvoorwerpen gemaakt worden, of kunst.

Jury: De Chelsea Flower Show is een heel prestigieuze en enigszins conservatieve happening in Engeland. Het feit dat de ontwerpster zich daar presenteert met planten die kleurstoffen leveren, is in die context heel bijzonder. Dat lukt alleen als je een grote naam bent. Het is een bijna subversieve infiltratie in dat milieu. Vooral ook omdat Jongstra zich minder om de schoonheid van tuinen bekommert dan om het creëren van biodiversiteit en het conserveren

van natuurlijk en cultureel erfgoed. Het is bijna een pleidooi voor de waarde van alledaagse planten en onkruid in een elitaire omgeving. Een belangwekkend initiatief.

Derde ronde: 4 Eervolle Vermeldingen

Aan de juryleden wordt gevraagd hun favoriete nominaties te kiezen en daar punten aan toe te kennen: 3 voor nummer 1, 2 voor nummer 2, 2 voor nummer 3. De scores van de juryleden voor de verschillende nominaties worden vervolgens bij elkaar opgeteld.

Bij deze stemming ontstaat een duidelijke tweedeling binnen de nominaties. Drie ontwerpen springen eruit en mogen op de meeste waardering van de jury rekenen. Twee inzendingen krijgen een Eervolle Vermelding:

> Identities

Concept en ontwerp: Martin Brandsma; eigen initiatief

> De Kom-Post

Concept en ontwerp: Studio Elmo Vermijs; opdrachtgever Stream - Kunstprogramma voor de Friese Wouden

De jury roemt nog eens de sterke punten van deze Eervolle Vermeldingen:

- Martin Brandsma houdt met zijn 'Identities' een pleidooi voor 'het bevragen van wat je dagelijks om je heen ziet'. Wie beter leert kijken, ontdekt de diversiteit in de verschijnselen en het leven waardoor je omringt wordt. Het leidt tot een bewustzijn van de aanwezigheid en waarde van identiteit.

- Elmo Vermijs kijkt op zijn manier ook over grenzen heen. Hij voegt een dimensie toe aan het streven naar duurzaamheid en aan de positieve beleving van duurzaamheid. Tegelijkertijd haakt hij aan bij de regionale tradities en de eigenheid van het landschap waarbinnen zijn ontwerp moet functioneren.

Winnaar Vredeman de Vries Prijs voor Vormgeving 2017

De winnaar van de Vredeman de Vries Prijs voor Vormgeving 2017 is Studio Ina-Matt met het ontwerp voor opdrachtgever Matsura Museum Hirado en de Nederlandse ambassade Japan. Over dit werk zegt de jury:

'Bij heel veel inzendingen dit jaar zien we dat Friese ontwerpers de blik niet naar binnen maar juist naar buiten richten. Van oudsher is men geneigd zich vooral om zichzelf en de eigen regio te bekommeren, maar daar lijkt nu een kentering in te komen. Het ontwerp van Ina-Matt is daar een mooi voorbeeld van.

Ina-Matt kijkt verder dan de eigen grenzen van regio, cultuur, identiteit en tijd. Het bureau verdiept zich in de tradities, de maakcultuur, de ambachten van een andere beschaving en probeert daar een verbinding mee te leggen. En bovendien onderzoekt het bureau hoe je met die kennis en kunde zelf verder kunt binnen je eigen cultuur. Een heel interessant project dat op een heel bijzondere, gedurfde en veelzijdige manier is uitgewerkt.'

Aanbevelingen van de jury

-De jury wil inzenders op het hart drukken voldoende werk te maken van de toelichting op het ingezonden project. In een aantal gevallen was de uitleg en motivatie onvoldoende. De jury is er om projecten te beoordelen, niet om zelf achter informatie aan te gaan. Ook op het vlak van de presentatie van de projecten is een slag te maken. In een aantal gevallen deed de inzending in dit opzicht geen recht aan de kwaliteit van een project.

-De jury wil ontwerpers op het hart drukken in alle fasen van een project kritisch te zijn op het resultaat. Concept, schets, ontwerp, uitwerking en de kwaliteit van uitvoering en productie, het hoort er allemaal bij. In dit verband viel de term 'omgevingsbewustzijn'. Als ontwerper moet je je bewust zijn van het feit dat een jury van vakmensen geruime tijd uittrekt om de inzendingen te beoordelen op alle aspecten. Soms haalt een ontwerp de volgende ronde niet alleen vanwege de kwaliteit van de uiteindelijke uitvoering en dat is zonde.

-Om de betrokkenheid van het publiek te verhogen stelt de jury voor een 'open sollicitatie' uit te schrijven, zodat iemand uit het publiek in de jury plaats kan nemen.

-De jury adviseert de organisatie van de Vredeman de Vries Prijs in overleg te treden met verschillende partijen uit de designwereld om te praten over een andere invulling van de vormgevingsprijs, een invulling die meer aansluit bij de huidige ontwikkelingen binnen dit segment van de creatieve industrie.